

КОРЕКЦІЯ АГРЕСИВНОСТІ НА РІЗНИХ ВІКОВИХ ЕТАПАХ МЕТОДАМИ КАЗКОТЕРАПІЇ

А. М. Яцюк, Г. Ю. Маскаєва

Херсонський державний університет, asbyus.13@gmail.com

maskaeva_annychka@ukr.net

Актуальність нашої роботи полягає у доказовості досліджень останніх десятиліть щодо ефективності казкотерапевтичних методів та, поряд з цим, відсутності досліджень пов'язаних саме з віковими особливостями використання казкотерапевтичних методів у корекційній роботі. Казки є одним із найдавніших засобів морального та етичного виховання, а також засобом, що формує поведінкові стереотипи майбутніх членів дорослого суспільства. Кажучи сьогодні про застосування казок, в першу чергу, розуміють під цим способи передачі знань про духовний світ і засоби соціальної реалізації людини, виховну систему, наближену до природи людини. У дитини вона розвиває уяву, а дорослого повертає у дитинство, створюючи терапевтичний ефект.

Казки дійшли до нас з неймовірно далекого минулого і не втратили своєї актуальності. Вчений Д. Соколов писав: «Я не уявляю, як могла казка так зберегтися і продовжувати жити в культурі, буквально всім відрізняючись від тієї культури, де вона спочатку виникла, якби вона не була наповнена якимсь важливим психологічним змістом. У нас і в тих древніх народів усе різне — мова, держава, звичаї і т.ін. — і важко уявити, що нас може поєднувати, якщо не психіка» [1, с. 111]. Марія-Луїза фон Франц наголошує, що чарівні казки так важливі для нас, «тому що в них представлена загальнолюдська основа життя» [1, с. 52].

У всі часи казка сприяла розвитку позитивних міжособистісних відносин, соціальних умінь і навичок поведінки, а також моральних якостей особистості дитини, які визначають її внутрішній світ.

Мета дослідження — висвітлення проблематики застосування

казкотерапії в роботі психолога у роботі з клієнтом будь-якого віку.

Казкотерапія – це «дитячий» метод у тому значенні, що він адресований творчому відкритому «дитячому початку» у людині. Але в будь-якому віці в казці можна відкрити щось таємне і хвилююче: коли ми сприймаємо казку, кожний обирає для себе той зміст, що найбільш співзвучний його світовідчужуванню на даний момент, що може дати відповідь на внутрішнє питання. У цьому секрет вічної молодості казок. У процесі казкотерапії використовуються різноманітні жанри: притчі, байки, легенди, билини, саги, міфи, казки, анекдоти. Знаходять застосування і сучасні жанри: детективи, любовні романи, фентезі та інші жанри. Все, що описано метафорою, казкотерапія може якісно використовувати, підбираючи кожному відповідний його інтересам жанр [2].

Для вирішення поставлених завдань дослідження було здійснено теоретичний аналіз спеціальної літератури. З метою визначення рівня агресивності була обрана методика «Тест фрустраційних реакцій Розенцвейга». У дослідженні взяли участь 50 людей віком від 6 до 66 років. Вибірку склали 20 учнів Херсонської ЗСО 1–3 ступенів № 52 віком від 6 до 19 років; 10 студентів Херсонського державного університету віком від 20 до 25 років; 10 працівників Головного Управління Національної Поліції в м. Херсоні віком від 26 до 64 років; 10 пенсіонерів віком від 65 до 66 років. Зміст тесту полягав у написанні в порожньому просторі першу асоціацію-відповідь на слова зображені на картинці.

Результати дослідження. Оцінка рівня агресивності проводилась у два етапи. В першому тестуванні приймали участь 50 досліджуваних, з явними ознаками агресивності виявлено: 22 % опитаних, 8% – досліджувані віком 6-12 років; 4 % – 12-19 років; 2 % – опитані віком 20-25 років; 4 % – 26-64 років; 4 % склали опитані віком 65-66 років. Потім проводилась корекція з допомогою казкотерапії, а саме: на зниження агресивності досліджуваних з 6-19 років 12%.

Після опитання, учасникам були зачитані авторські казки з метою

психологічної корекції стану агресії.

Досліджувані були умовно поділені на дві групи: до першої увійшли діти та юнаки віком від 6 до 19 років, до другої особи віком від 20 до 66 років. Всім учасникам було запропоновано прослухати казку, читання відбувалося в спокійній та комфортній атмосфері.

Першій групі досліджуваних була прочитана казка за мотивами агресивної поведінки в школі. Головними героями виступають звірі, адже саме герої-тварини будуть характерними для дитячих казок або для казок дорослих які потребують корекційного впливу [3].

«Жили-були 3 ведмедики: Полюс, Михрюша та Олеша, вони були дуже різні між собою, але їх дружба не звертала на це увагу. Ось одного дня їм у школі дали завдання: «Хто знайде найкрасивіший гриб, той отримає гарну оцінку». Всі в класі зраділи, тому що це було не надто важко. Наступного дня ведмедики вирушили до лісу, там вони дуже довго блукали в пошуках найгарніших грибів. Ось нарешті один з друзів знайшов гриб, який на його думку був найгарніший, але через те що вони не звертали увагу на те що відбувалося навколо них, вони заблукали, Михрюша дуже розгнівався і почав кричати, що винні його друзі, Полюс та Олеша засмутились що він так себе поводить. Вони пішли у різні сторони, Михрюша йшов і думав, що не треба було так сильно гніватись на своїх друзів тому що вони йому важливі, і він вирішив зробити їм приємне, знайти їм також дуже гарні гриби. Полюс та Олеша вже виходили з лісу, як на зустріч їм вийшов Михрюша, він попросив в них пробачення за свою агресію, та подарував їм гриби, вони були враженні та звичайно пробачили Михрюшу. На наступний день вони прийшли до школи та всі отримали відмінну оцінку. Пішли гуляти до лісу і були чемними один з одним, не сварилися, тому що вони розуміли що можливо вирішити будь-яке питання за допомогою добрих слів».

Друга група досліджуваних прослухала побутову казку:

«Жив-був один старий похмурий дід Іван, він жив у маленькому селі де всі знали один одного, в нього нікого не було окрім собаки, він був дуже

агресивним чоловіком. Одного разу, недалеко біля домівки цього діда, діти грались у хованки і дівчинка не знаючи цього чоловіка сховалась на його подвір'ї. Через вікно чоловік побачив її, та малечу яка була поруч з його садом, він розлютився, вибіг і почав кричати щоб вони забиралися геть. Дівчинка була дуже налякана, та заплакала. Прийшовши додому дівчинка розповіла своїй мамі про цю ситуацію. Мама порадила їй не турбуватися. Коли діти знову гралися, дівчинка спостерігала за дідом Іваном, їй біло шкода чому він такий агресивний на всіх, повернувшись додому вона вирішила з мамою зробити для діда пиріжки, та спробувати з ним познайомитися. Дівчинка пішла до діда Івана та він прогнав її знов і не захотів брати пиріжки.

Зайшовши до своєї хати він не розумів чому він так себе поводить, і вирішив зробити приємне дівчинці, у своєму саду назбирав яблука та відніс до її дому, він дуже хвилювався що вона не пробаче йому, але коли вона побачила через вікно діда Івана, вона дуже зраділа і вибігла до нього. Вони говорили дуже довго, і дід Іван зрозумів, що потрібно роботи добро іншим і життя стане кращим».

При повторному тестуванні після корекції здійсненої методами казкотерапії, кількість досліджуваних з вираженою агресивністю знизилась до 8 %, з яких: 1 досліджуваний у віковому діапазоні 6-12 років; 1 людина віком 20-25 років; 1 особа з групи «12-19 років»; 1 людина віком 66 років. Це свідчить про ефективність методу казкотерапії.

Висновки. Казка як метод психологічної корекції може бути використана на різних вікових етапах. Її позитивний, заспокійливий та цілющий вплив відчувають як діти, так і дорослі, і навіть люди похилого віку. Агресивність може проявлятися на різних вікових етапах. В нашому дослідженні було визначено, що підлітки та юнаки мають вищий відсоток прояву агресивності. Вважаємо, що з метою профілактики необхідно вводити факультативні курси з елементами казкотерапії, а саме: кінолекторії, бібліотерапія, читання побутових казок.

Література:

1. Защирина О. В. Сказка в гостях у психологии. *Психологические техники: сказкотерапия*. СПб.: ДНК, 200. 152 с.
2. Одінцова А. М. Метод казкоаналізу в дослідженні етнічної ідентичності. *East European Journal of Psycholinguistics*. Lutsk : Lesya Ukrainka Eastern European National University, 2015. Vol. 2, No 2. P. 135-144.
3. Одінцова А.М. Психологічний потенціал казки як методу розвитку життєвої ролі *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Психологічні науки*. Вип. 1. Т. 1. Херсон, 2014. С. 69–73.
4. Соціокультурні та психологічні вектори становлення особистості: *колективна монографія* / О.Є. Блинова, С.І. Бабатіна, Т.М. Дудка, А.М. Одінцова та ін. / відпов. ред. Блинова О.Є. Херсон : Вид-во ФОП Вишемирський В. С., 2018. – 428 с.
5. Чех Е. В. *Прочитай мне сказку. Я сегодня злюсь*. СПб.: Речь, 2009. 144 с.